Бр. 123. У Новом Саду, у уторак 5. (18. јуна) 1912. Година XLVII.

„Застава“ излази сваки дан двапута а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 круне 70 пот. а за три месеца 8 круна.

Поједини вечерњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво „Заставе“ је у кући г. Ј. Чавића. Администрација „Заставе“ налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22

Поједини вечерњи бројеви стају 2 потуре.

Лист српске народне радикалне странке. (Вечерњи лист.) Издање „Рада“ деон. друштва у Руми.

Шта је ново?

Из Босне и Херцеговине дошла је вест, да је митрополит Летица дао оставку.

Митрополит Летица није до данас још никад запаприо ни једној влади. Он је шта више необично стрпљив и трпљив, није се лако загревао за српске ствари, а сада му је одједаред прекипело. Шта се ту морало догодити?

Сарајевски „Народ“ тумачи то овако: „Предао је оставку, јер није могао отрпити речи г. министа“ (Билинског) управљене на њега, Летицу, као поглавицу православне цркве у Босни и Херцеговини. А министар је казао Летици при дочеку: „Ја сам веран син католичке цркве, и жао ми је необично много, што се овде не налази представник те цркве“. Тиме је министар, вели „Народ“, можда и несвесно бацао рукавицу православној и мусломанској цркви. Тиме је министар доказао, да стоји на становишту као Штадлер, да католичка вера мора господарити у Босни и Херцеговини „јер је династија католичка, јер вера католичка господари у Аустрији, јер је и министар католик, Пољак.“

„Народ“ каже, да је министар пољубио у руку Штадлера, и тиме се ставио у службу вери католичкој и цркви католичкој, и вели: „Зато је г. Летица потпуно право имао, када је на то одговорио демонстрацијом — својом оставком“.

„Народ“ у томе види „политику новог аустријског курса“. Доћи ће верска нетрпљивост. Неће бити равноправности, а православни Срби су увек тежили равноправности и за њу су се борили. „Народ“ уз то још додаје: „Изгледа долази време као и пре, када је неки Херцеговац у очајању узвикнуо: Гдје си православна Русијо“!

Све оно, што је „Народ“ навео о министру Билинском, стоји. Он је заиста затуцани католик, што је његова лична ствар и што му нико не би замерио. Али он то своје верско уверење преноси и на политику, што му се може замерити. Управо он је такав, какав је и дошао за министра, што су у Бечу желели сад политику, која је у нарави Билинског. Сарајевски „Народ“ је погодио главни узрок, због кога је митрополит Летица одступио. Али мора да је било и другог повода, који је повод управо отерао митрополита Летицу са његове столице. То није био разлог за одступање, што је министар казао митрополиту Летици: „Ја сам веран син католичке цркве и жао ми је необично много, што се овде не налази представник те цркве“. Истина, министар је показао врло мало такта, кад је, место да захвали онима који су дошли, почео да плаче за онима, који нису дошли; али то није све. Мора да су се после,тога догодиле сасвим друге ствари, кад је митрополит Летица увидео, да под саданњим приликама не може даље остати на своме месту. Те ствари, што су се догодиле, мора да су биле врло, али врло крупне, и ми ћемо о њима вероватно доснати доцније. За сада можемо утврдити, да се у Босни и Херцеговини спрема врло јак напад на нашу православну цркву, па да је тај напад и отпочео у потаји, кад је митрополит Летица дао оставку. Такве се оставке не дају лако и митрополит Летица није човек, који није био у стању да што-шта и прогута.

* * *

Прилике у Босни и Херцеговини показују и иначе, шта се све тамо спрема. Види се, што је укинуто место светског поглавице и што је остао само војнички поглавица.

О томе је министар Билински рекао ово: „Стање уведено иза окупације, да буде поред војничког поглавице и један грађански доглавник, изузетно је стање. Овака управа морала је стварати неприлике. Зато је настала жеља, да војнички поглавица, који воли земљу и народ, преузме сву власт у земљи.

Сасвим је тачно, да има неприлика, кад су две поглавице. Али то не значи, да је војнички поглавица требао да остане на површини. Само у времену иза окупације могло се разумети, и ако не одобрити, што је био постављен и војнички поглавица. То је значило: Рат око окупације није још свршен, још није време да се метне сабља у корице. Али данас, кад је проглашен некакав устав, па се видело да не може бити „једна земља а два господара“, ваљда је било време да се војнички поглавица уклони, а да остане светски. Овако то значи: Промена на горе, а не промена на боље. Значи: Не заборавите на сабљу! А где налазе, да је потребно то нагласити и испуњити, тамо не спремају народу руже и мед.

* * *

У програму министра Билинскога има још једно питање које изазива врло озбиљно, али и врло тужно размишљање. Та тачка долази и сасвим на крају програма. Тамо се вели: До сада је сабор имао право финансијске контроле, да провери, у колико се влада креће у границама прорачуна. То је доводило до неспоразума, зато треба установити засебно тело, рачунску контролу, којој ће бити дужност проверавати трошење буџета

И овде се спрема огромав корак унатраг. Сабор, који нема права одређивати на шта се сме трошити, то није сабор. Али шта би вределе све слободе, да сабор не би имао права да се увери, да ли је заиста трошено само на оно, на што је одређено.

Али министар вели, да је до сад имао сабор право контроле, па је било због тог неспоразума?! Где је све у реду, нема неспоразума и не може га бити. Види се јасно, зашто хоће да узму сабору то право. Сабља и напоље из контроле, то казује све. Трошиће се народни новац и на оно, о чему сабор неће ни сањати. А народ ће плаћати само порезу и морати да ћути. — Сабља!

Велики је био онај ветар, који је однео митрополита Летицу. А из свега се види, да ће задувати и по другим странама

Политички положај у Угарској.

Прекјуче, у недељу, стотине и стотине хиљада угарских држављана подигле су на народним зборовима свој глас против насиља, незаконитости и гажења устава, што су их починили силници Тиса и Лукач и њихови подрепаши. Народни зборови су одржани у Макови, Араду, Мишколцу, Срп. Ковину (Рацкеве), Левочи, Новој Пешти, Печују, Шопруну, Мухачу, Шарвару, Вацу, Целцемелку, Нађењеду, Ђуру, Малој Пешти, Ержебетфалви, Бођисло-у, Дунапатају и на *Реци* (Фијуми). Нарочито су сјајни зборови били у Макови и у Араду, где је вођа независњачке странке Јулије Јуст објавио рат силницима, који ће истрајно и неуморно водити све дотле, догод се не исправе оне грубе повреде, учињене закону и уставности. Народ се у читавој држави заталасао, а испред оправдана гњева народног завлаче се у мишје рупе силници, који су јуначни само онда, када их окружава шума од бајонета.

Насилници би насиљем да угуше реч народну, те гдегод могу забрањују народне зборове. Тако су забранили збор, који се требао одржати 17. (30.) јуна у Будимпешти. Немирна савест им не да да чују реч народну и наводи их на нове незаконитости. Социјалистички лист „Непсаву“ поново су дали узаптити. Државно одветништво и истражни судија нашли су дражења у чланку „Високородни и преузвишени сукривци“, у коме је осуђена прекјучерања одлука горње куће угарског сабора. Свим то неће помоћи. Народна свест се разбуктала и приликом првих избора данашњи силници нестаће са попришта, утонуће у кал срама и превреня.

Данас се поново састаје посланичка кућа сабора. Саборница ће и опет бити опкољена војском, жандармеријом и полицијом, а опозициони посланици биће искључени, да би насилница са својим купљеним приставашима несметано могли доносити „законе“. Говори се, да се Тиси допало ово комесарство, те ће сабор још неколико недеља бити на окупу. Закључиће садање саборско заседање, те ће одмах отворити ново. Бираће потпредседнике, одборе, изгласаће повишени број новака, а бациће и неколико мрвица чиновништву, да се покажу као неки тобожњи пријатељи и народу. Све ће то чинити, наравно, без правих заступника народних — опозиционих посланика —, а под заштитом пушака и бајонета. Само заборављају једно, да тако „законодавство“ није законодавство и да тако донесени „закони“ — нису и не могу бити закони.

Талијанско-турски рат.

У Рим су стигли извештаји, који казују о новим успесима талијанске војске у Триполитанији. Ноћу између недеље и понедељника једно оделење талијанске војске, под заповедништвом генерала Камеране, а потпомагано талијанском ратном флотом, под заповедништвом адмирала Бореје Рачија, појавило се пред Мисратом. У исто доба је друго оделење талијанске војске, под заповедништвом генерала Фаре посело узвишења јужно од Бушејфе. Развио се кратак, али жесток бој са Арапима. У 6 сати Марабут и Машехјфа, а такође и Мисрата били су у рукама талијанске војске. — Рањеници у бој код Занзура приспели су у Напуљ, где их је дочекао силан свет, одушевљено клицајући војсци.

Турска влада је објавила брзојав управника са острва Хијоса, који јавља, да јужно и јужно-источно око острва крстаре четири талијанске оклопнице и две торпедњаче. — Лондонски листови дознају из Одесе, да ће данас или сутра Дарданели бити поново затворени. — У Атини дознају из Цариграда, да Енглеска неће дозволити, да Италија и даље осваја у Јегејском Мору и да је вољна да Турску потпомогне великим зајмом, ако Турска у свима својим европским покрајинама уведе реформе на пољу автономије у корист хришћанског становништва.

Преметачине у Сњету.

Све се више потврђује, да се некима у Бечу опет прохтело, да створе мало „завере“ и „великоиздајничке парнице“ после нападаја на комесара Цувија. Не само да се хапсе ђаци и држе преметачине по Загребу, него се то чини и по неким местима Далмације. Тако сњетска „Слобода“ пише: У четвртак зором почеше сасвим изненада органи државне полиције, по вишем налогу из Задра, односно из Беча подузимати по Сњету разне преметачине код особа, за које би хтели, да су

стојале у каквом савезу са „завером“ или атентатом на комесара Цувија. Преметачине су спроведене код Владимира Черине, правника Оскара Тартагнија и средњошколаца Нани и Бего. У суботу је пак спроведена преметачина у стану Матеја Кашћина, који је одсутан из Сплета. Чује се, да се код тих преметачина није нашло ништа, што би могло оправдати неку „заверу“ или „велико-издајничку акцију“.

У одбрану српске народне црквене автономије.

Јављају нам из *Тараша*, да је тамошња црквена скупштина решила, да протестује против синодалног штатута. Уједно су у тој скупштинској седници изабрани изборници за епархијску скупштину, који ће гласати против оних, који бране и одобравају синодски штатут.

*

Пишу нам из *Кетфеља*: Јављам вам, да је и наша црквена опћина у својој ванредној скупштинској седници, одржаној у недељу 3. (16.) јуна о. г једногласно закључила, да се придружи протесту новосадске црквене опћине против синодалног штатута.

*

До сада је против синодског штатута протестовао велики митрополијски народни збор у Новом Саду, народни зборови у Вел. Кикинди, Перлезу, Куману, Будимпешти, Бану (Барања), Бачком Петровом Селу и Темишвару, архидијецезална и вршачка епарх. скупштина, клуб срп. радикалне организације у Будимпешти и 178 црквених опћина. У архидијецези су протестовале 42, у вршачкој епархији 47, у бачкој 38, у темишварској 30, у будимској 9, у пакрачкој 4 и у горњокарловачкој епархији 4 опћине.

Избор изборника за епарх. скупштину темишварску.

Пишу нам из *Турског Бечеја*: У недељу 3. (16.) јуна обавили смо избор изборника, који ће бирати епарх. скупштинаре. Као и до сада, изабрани су челик-*радикали*. Противне листе није ни било. Изабрани су: др. Светислав Михајловић, адвокат из Вел. Кикинде; Тома С. Мартицки, шк. управитељ, Душан Вијатов и Жива Лаковић. — Живели наши дични Турско-бечејци!

*

Пишу нам из *Великог Сент-Петра*: Дана 3. (16.) јуна одржана је редовна скупштинска седница наше црквене опћине, на којој је обављен избор изборника, који ће бирати епархијске скупштинаре. Избор је текао у најбољем реду. Изабрани су: председник Тодор Илин, Јова Лацић, Милан Петков и Милорад Видак. Сва четворица су одушевљени *радикали*. — Живели!

Нова железничка пруга у Србији.

У Београду се појавио покрет за градњу железничке пруге, која би полазила од Београда преко Пожаревца, Градишта и Мајданпека до полазне тачке дунавско-јадранске железнице. Тако би Београд добио најбржу и најкраћу везу за Румунију и јужну Русију. Сада се мора из Београда роба за Румунију да шиље преко Угарске.

Може ли поп бити члан општинског поглаварства?

У Весприму је изабрат за члана варошког магистрата поп Антоније Перењи. Весприм је варош с уређеним магистратом. Против тога избора уложио је призив један грађанин, јер у смислу 75. §-а закона о општинама поп не може бити члан општинског поглаварства. Управни суд је одбио тај призив с овим образложењем: Закон прописује, да за члана општинског поглаварства не може бити изабрат само онај свештеник, који у дотичној општини врши парохијске дужности. Међу тим Антоније Перењи није парох ни капелан у Весприму, па према томе може бити члан општинског поглаварства.

Немачке школе у Угарској.

Немачки листови су забележили, да у Угарској опада број немачких школа. Од 1880—1885 биле су у Угарској 1752 немачке школе, од 1886 до 1890. године 1644, од 1890—1895. пак 1259, у 1900. години било је 1103, а 1910. године само 443 немачке школе. Од 241.518 ђака немачког матерњег језика ишло је у немачке школе тек 49.364, а мађарске школе 191 246, док Румуни шиљу у своје (румунске) школе 168.560, а само 51.233 у мађарске школе. Четири петине немачке деце уче се у мађарским школама.

Читуља.

Прошле среде умр'о је у Вршцу после дужа боловања у својој 32. години *Бранко Георгијевић*, апсолвирани слушалац филозофије. У покојнику је изгубио свога сина наш једномишљеник Коста Георгијевић, папучар, а српски народ спремног и ваљаног радника. Покојнику нека је вечан помен, а ожалошћеној породици Георгијевића наше искрено саучешће у тузи јој.

Исправак.

У јучерањем вечерњем листу „Заставе“ у белешци: „Из подрепашке градине“ погрешно је стављено, да је у новосадској представничкој скупштини гласао за поверење Тиси са подрепашима и *Тоша Мога*. Чика Тоша Мога изјављује, да он у тој седници није ни био, а и уопште нема никакве везе са подрепашима и мунговима. — Радо исправљамо ту погрешку и искрено жалимо, што смо са забуне нашег извештача и нехотице учинили криво чика Тоши.

Велика железничка несрећа у Шведској.

У понедељак из јутра десила се велика железничка несрећа у Шведској, на железничкој станици Малм штету. Шведски брзи воз, који из Берлина преко Кодња (Копенхагена) и Малме-а вози у Штокхолм, ударио је на споменутој станици у један теретни воз. Локомотива и неколико кола брзог воза сатрвена су у млево. Погинуо је 21 путник, а многи су тешко рањени. Међу погинулима налази се и кћи недавно преминулог шведанског песника Стриндберга.

Овогодишњи усеви у Угарској.

Честе кише, пљускови па на више места и лед, даље провале облака и поплаве много су шкодиле усевима, воћу и виноградима. Усеви су на много места полегли, а како киша у неким крајевима још увек скоро сваки дан пада, то ће многи још и полећи. Рђе за сада има само понегде и то само по лишћу, а стабљика и влат су за сада без рђе Рђе по лишћу има у жупанијама пештанској, јас-нађкунсолночкој, барањској, фејирској, ђурској, мошонској, шомођској, толнанској, железној, весприм ској, заланској, острогонској, пожунској, боршодској, гемерској, бекешкој, бихарској, хајдучкој, саболчкој, сатмарској, арадској, торонталској и ердељским жупанијама. Пужеви, гљиве на стабљикама појавиле се у неким крајевима шомођске, барањске и бачке жупаније У овој последњој у срезовима апатинском, кулском, хоџачком, старобечејском, новосадском, сомборском и топољском. Колико ће штете нанети то, што су жита полегла, за сада се још не може установити Крај свега тога може се ипак очекивати добра осредња жетва, а ако наступи време топло и сухо, може бити још и боље. Раж је свуда прецветала. Слама је лепа висока. Жетва ће бити осредња. Јечам је свуда добар осредњи. Зоб тако исто. Тамо где је било много кише зоб је ретка и има у њој травуљине. Кукуруз је свуда лепо изникао и лепо се развија. Прво окопавање је већим делом већ довршено, а понегде га окопавају већ и по други пут. Услед многих киша почела је да расте травуљина.

Процена жита по појединим жупанијама је овака:

Пшеница: у 43 жупаније добра; у 20 жупанија осредња. — Раж: у 36 жупанија добра, у 27 жупанија осредња. — Јечам: у 2 жупаније изврстан, у 31 добар, у 29 осредњи и у 1 жупанији слаб. — Зоб: у 15 жупанија добра, у 41 осредња и у 7 жупанија слаба. Но ако буде време лепо, може још да се знатно поправи.

Брзојави „Застави“.

Стигли 18. јуна.

Насиље у угарском сабору.

Будимпешта. Сви опозициони посланици пошли су заједнички у саборницу. Код војничког кордона задржа их је полиција. Инспектор Гершић изјавио да искључени посланици не могу ући у сабор. Опозициони посланици довикују: Доле са полицајном самовољом! Нисмо ми разбојници. Јуст протестује против насиља, којим се гази закон. Апоњи изјављује, да он и његови другови не примају Тисину милост, кад се искљученим посланицима пречи улазак у сабор. Гроф Карољи пита Гершића: По чијој наредби врши ова насиља? Гершић изјављује: По заповести више власти. Опозиција се онда удаљила праћена силном светином.

Будимпешта. Тиса отворио седницу у $10^1/_2$. Присутни сами мунгови. Прочитан је спис великашке куће, да је усвојила све војне реформе и друге предлоге, који ће се поднети краљу на потврду. Затим је краљевим ручним писмом затворена, сесија и за сутра сазвана нова, у којој ће се бирати потпредседници, перовође и одбори. После тога је седница затворена.

Одговорни уредник

Мита Клицин.

ЗА СВОЈУ КОЛАРСКУ РАДЊУ
потребујем
2 коларска помоћника,
ступити могу одма, место стално, плата по способности
Милан Максимовић,
934 1-3 колар, **Добановци,** Срем.

СРБИН 22 године стар, свршен економ,
тражи себи место
ЗА ИШПАНА.
Ступити може одма.
С. Ранковић,
935 1-1 **Иланча,** (Ilonca) Torontál m

НА ПРОДАЈУ ОДМАХ!!

1. **Цела вршаћа гарнитура,** шест коњских снага јака, која иде сама, сада је у трећем прифунгу у врло добром стању и не треба репарације. Оригиналан маганјаро од М. а W. за К 8000.
2. **Маршал дреш** — неизрепариран, корпа нова, осовина нова, за К 700.
3. **Казан за пециво ракије** најновијег система, 265 литара велики, са правом министарским, ракија иде ладна; радио је само пô сезоне (50 казана), за 600 круна.
4. **Косачице машине** (Masey Harris) нове.
5. **Сејачице** оригиналне Melichar, и Kinesem, за 1150 круна.
6. **Зејтина** американског, најбољег за мазање вршаћих машина — —
   I. класе (буре фрај) — 18 круна
   II. класе „ „ — 16 „
   цилиндер зејтин — — 60-100 К

Све ово може се добити под повољним условима код 936 1 3
БОШКА ТРИВУЊАГИЋА — у Кумане.

ГРАЂЕВНИМ ПОДУЗЕТНИЦИМА
на знање!

Расписана дражба ради доградње парохијског стана у селу Крушедолу за дан 3. (16.) јуни 1912. г. одгађа се овим **за дан 11. (24.) јуни 1912. у 10 сати пре подне,**

Трошковник је предвиђен у износу од К 7588·75.

Услови се могу сваки дан у свако доба код перовође видети.

Срп. прав. црквена опћина у селу Крушедолу 3. (16.) јуна 1912.

Председник
Гавриловић с. р.
Перовођа
Милан Жиколић с. р. 938 1—

СВОЈУ КУЋУ
која постоји у **Новом Саду** — **„Код три тулипана“** — каменичка улица бр. 25., у којој имаде више лепих станова и **дућан са магацином** за издавање, као и леп врт са воћем, који се сучељава са железничком станицом, **издајем од 1. августа** т. г. **под кирију.** За цену и услове треба се обратити власнику куће: **КИРСТ ЈАКОВ,** пекар
882 3-6 **Петефијева улица бр. 103.**

КРОЈАЧКА и АБАЏИСКА РАДЊА
Милана Сш. Јаковљевића
:: :: :: у РУМИ :: :: ::
потребује **два абаџиска и више кројачких помоћника,** кои су добри раденици и кои могу у посао ступити **одмах.** 913 3—3

КУПУЈЕМ МЕДА
Ко има нека пошаље мустре и означи цену.
Потребујем **ДВА ДЕЧАКА** за шегрте ступање одмах.
Гавра Маленчић,
908 2 3 воскар и лецедер Нови Сад.

Електрична штампарија дра Св. Милетића у Новом Саду.